ובמחשבה מה תרומה גדולה בעין יפה אף תרומת מעשר בעין יפה ומינה א"ר אלעזר בר רבי יוסי אבא היה נוטל עשר גרוגרות שבמקצוע על תשעים שבכלכלה א"א בשלמא לכמות שהן [א] אמרי' שפיר אלא אי אמרת כמות שהן בציר להו כי אתא רב דימי א"ר אלעזר שאני גרוגרות הואיל ויכול לשולקן ולהחזירן לכמות שהן ת"ר [ב] [א]תורמין תאנים על הגרוגרות במקום שרגילין לעשות תאנים גרוגרות ולא גרוגרות על תאנים ואפי' במקום שרגילין לעשות תאנים גרוגרות אמר מר תורמין תאנים על הגרוגרות במקום שרגילין לעשות תאנים גרוגרות במקום שרגילין אין במקום שאין רגילין לא היכי דמי אי דאיכא כהן מקום שאינו רגיל אמאי לא והתנן [ה]מקום שיש [ב]כהן תורם מן היפה אלא פשיטא דליכא כהן אימא סיפא ולא גרוגרות על התאנים ואפילו במקום שרגיל לעשות תאנים גרוגרות ואי דליכא כהן אמאי לא והתנן [ו][ג]מקום שאין כהן תורם מן המתקיים אלא פשיטא דאיכא כהן רישא דליכא כהן סיפא דאיכא כהן אין רישא דליכא כהן סיפא דאיכא כהן אמר רב פפא [ג]ש"מ דחקינן ומוקמינן מתני' בתרי טעמי ולא מוקמינן [ג] בתרי תנאי: **מתני'** [י][ד]כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו ואם [ו] החמיצו [ה]שיריה עובר בלא תעשה שנאמר [1]כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ [ו]וחייב על לישתה ועל עריכתה ועל אפייתה: **גמ'** מנא הני מילי [ז]אמר ריש לקיש דאמר קרא [2]לא תאפה חמץ חלקם אפי' חלקם לא תאפה חמץ והאי להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא לא תאפה

במחשבה. כדאמרן בעלמא (שבת דף קמב.) נותן עיניו בצד זה ואוכל מצד אחר: **ומינה.** כלומר מהא דר' אלעזר גופה [א] מייתי פירכא: **אלא אי[ה] כמות שהן.** השתא משערינן בצר להו מעשרות לענין מדה אי הוה כייל להו להנך דתרם במנין משתכח מעשר זוטא: **תורמין תאנים על הגרוגרות.** וכמנין: **מקום שרגיל לעשות כו'.** שמלויין אנשים שיעשו [ו] גרוגרות וישתמרו או הוא עצמו יעשה אותם גרוגרות לאחר זמן עם תאנים שלו: **מקום שאין רגיל לא.** דבעינן שיתרום מן המתקיים ותאנים אין מרקיבין ואין משתמרין: **אי איכא כהן.** שיתנם מיד: **תורם מן היפה.** שמא כהן יאכלם מיד [ב]. תאנים יפין ואין מתקיימין. גרוגרות מתקיימין ואין יפין: **ולא גרוגרות על התאנים.** במנין: **ואפילו במקום שרגיל.** ולא אמרינן סופו של כהן נמי לעשותן גרוגרות ונמצא שאינו מפסידן אלא זיל בתר השתא והרי הוא ממעט במעשר: **דליכא כהן.** ובעי לאצנועינהו עד דליסכח כהן ולויתיב ליה הלכך תורם מן המתקיים: **בתרי טעמי.** כגון הכא כדאמרינן רישא דליכא כהן וסיפא דאיכא כהן: **ולא מוקמי בתרי תנאי.** דלא אמרי' רישא וסיפא דליכא כהן ודקפרכת והתנן תורם מן המתקיים תנאי היא דהא תרי תנאי פליגי בהכי: **מתני' שנאמ' כל המנחה אשר תקריבו וגו'.** ארישא קאי דקתני ומשמרן שלא יחמיצו [ז] מקודם קמיצה משתעי [ח]: **עריכתה.** טורני"ר: **גמ'** מה"מ

המוקף לו ומוקמינן בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר כדתנן במסכת ביכורים (פ"ב מ"ה) דתרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף כביכורים והא דפריך בסוף כל הגט (גיטין דף ל:) גבי תרומת מעשר וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף מפרש ר"ת דהיינו מדרבנן ומיהו נראה דלענין מחשבה לא פליגי מדפריך גבי האיש מקדש (קידושין דף מא:) דיליף שליחות מתרומה מה לתרומה שכן נטלת במחשבה משמע דלכולי עלמא פריך והיינו תרומת מעשר דכתיב בה (במדבר יח) אתם גם אתם ומתוך פי' הקונט' דבכורות (דף נח: ושם) משמע דבמחשבה פליגי גבי היו לו מאה טלאים ונטל עשרה עשרה ונטל אחד ר' יוסי בר רבי יהודה אומר מעשר דסבר לה כאבא אלעזר בן גומל ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן ומעשר דגן קרייה רחמנא תרומה ופי' בקונט' דמשום מחשבה מוקי ליה רבי יוסי ברבי יהודה כאבא אלעזר ומתוך פירושו נמי [ו] (הכי) משמע דאפילו בתרומה גדולה לית ליה מחשבה דאי אית ליה לא הוה צריך למימר דאבא אלעזר בן גומל היא דאפילו לרבנן נמי מצינו למילף מחשבה [ז] במעשר מדקרייה רחמנא תרומה ומיהו מצינו למימר דמשום תרומת מעשר שנו קרייה רחמנא תרומה וא"ת ולמה ליה למימר דרבי יוסי ברבי יהודה סבר לה כאבא אלעזר בן גומל הא כיון דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן נוטל אחד מעשרה אף מעשר בהמה כן ולא בעי העברה תחת השבט אלא [ח] שיש עשרה לפניו ונוטל אחד מהן ויש לפרש דמייתי דאבא אלעזר דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד אע"ג שלא היה סברא ללמוד זה מזה לגבי הכי דתרומה גדולה אין לה שיעור ותרומת מעשר יש לו שיעור אפילו הכי מקשינן להו לענין זה אע"ג דהוי כעין אפשר משאי אפשר ה"נ יליף מעשר בהמה ממעשר דגן אע"ג דמפקי קרא ממשמעותיה דכתיב (ויקרא כז) כל אשר יעבור ומיהו אין מתיישב לפי פירוש זה ונראה לפרש דמשמע ליה דלר' יוסי ברבי יהודה הוי מעשר אע"ג שאינם שוין כגון במכניס לדיר להתעשר דסתמן אין דרכם להיות שוין הלכך צריך לאוקמי כאבא אלעזר בן גומל דשרי מאומד ולא חיישינן אם מרבה במעשר כדפרישית או לכל הפחות שרי בעין יפה כדאיתא בשמעתין ואי לא דאבא אלעזר ה"א דאע"ג [ט] דלא חיישינן [ט] במעביר לשוין כה"ג שנוטל אחד מעשרה דילפינן ממעשר סד"א דגם בעינן שוין: **במחשבה.** פי' בקונטרס כדאמר בעלמא נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר משמע שר"ל משום דכתיב ונחשב שרי לאכול בלא הפרשה ושרי נמי בשתיקה ע"י שנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר דכל זה נפקא מונחשב עוד פי' לשון אחר בפ' בתרא דבכורות (דף נט.) במחשבה שמחשב ואומר שני לוגין שאני עתיד להפריש אע"פ שעתה אינו מפריש כלום ור"ל דלדיבור צריך והא דשריא בלא הפרשה קרי מחשבה ואשכחן נמי דוכתא דקרי [י] למחשבה דיבור כמו על כל דבר פשע דאמרינן (ב"מ דף מד.) [כ] דחייב על המחשבה כמעשה ונראה דבלא דיבור נמי הוה תרומה מדתנן במסכת תרומות (פ"א מ"א) חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה חרש שוטה וקטן וקתני סיפא חרש שדברו חכמים שאינו שומע ואינו מדבר משמע הא שומע ואינו מדבר תרומתו תרומה [ל] ומיהו בתוספתא דמסכת תרומות מצאתי מפני מה אמרו אלם לא יתרום מפני שאינו יכול לברך משמע דאי מברך אע"פ שלא ידבר בהרמה שפיר דמי ופ"ג דשבועות (דף כו:) נמי משמע בהדיא כשגמר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו גבי כל נדיב דקאמר דהוו תרומה וקדשים שני כתובין הבאין כאחד ולא ילפי' מינייהו שבועה וכמה שאוכל בלא הפרשה בזה אין קפידא דלכולי עלמא שרי בכל מקום אע"פ שאינו מפריש עתה כדמוכח ההיא דהלוקח יין מבין הכותים (גיטין דף כה:) דשרי לכולי עלמא אי לאו משום דאין ברירה או משום דחיישינן לבקיעת נוד ויש מקומות דשרינן כשאומר מעשר שני לצפונו או לדרומו (דמאי פ"ה מ"א ב) וא"ת וכיון דשרינן תרומה ע"י שנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר אמאי אין מגביהין תרומות ומעשרות ביום טוב הא תנן במסכת שבת פרק נוטל (דף קמא:) ר' יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה ופריך בגמרא (שם דף קמב.) הא מתקן הוא ושני ר' אלעזר בר"ש היא דאמר נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ולהכי לא חשיב תיקון בשבת כשמעלהו כיון שאפשר במחשבה והכא נמי אפשר במחשבה וי"ל דשאני מדומע שכבר ניתקן אבל תחלת תיקונו של טבל לא הוה שרינן מטעם דאפשר במחשבה ואפי' דמאי אסור לתקן בשבת כדמוכח בבמה מדליקין (שבת דף לד.) אע"ג דשרי ליתן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר כדמוכח בפ"ק דחולין (דף ו:) גבי ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן [מ]: **ולא** מוקמינן בתרי [יא] תנאי. דהוה מצי לאוקמי בחד טעמא ובתרי תנאי דכולה דליכא כהן ורישא רבנן וסיפא כרבי יהודה דפליג אדרבנן בפרק שני דמסכת תרומות (מ"ו) וקאמר לעולם תורם מן היפה: **כל** המנחות נילושות בפושרין. אע"ג דאמרינן בפ' כל שעה (פסחים דף לו.) חיטין של מנחות אין לותתין אותן הא מפרש התם משום [נ] דלתיתה ליתא במקום זריזין אבל לישה נמי דליתא בזריזין במקום זריזין איתא דאמר מר בללה זר כשרה חוץ לחומת עזרה פסולה ומכאן קשיא דמשמע כל המנחות אפילו לחם הפנים דהוי בכלל כל המנחות והיא לאו במקום זריזין היא דתנן לקמן בפ' שתי הלחם (דף צו.) דלחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ויש לומר דהא אמרינן בפ' כל שעה (פסחים לו.) ליכול שאני ומיהו קשיא ממנחת מאפה דיחיד היא ולישתן ועריכתן בחוץ כלחם הפנים דמ"ש כיון דלא בעיא שמן עד לאחר אפייה כדקאמר לקמן (דף עד:) החלות בוללן א"כ לא קדשה עדיין והויא לישתה בחוץ וי"ל דבפ' שתי הלחם (לקמן נה:) פריך רישא אסיפא ומשני לה רב אשי ומסיק דברותא היא וי"ל מי ששנה זו לא שנה זו למ"ד מדת יבש נתקדשה לישתן בפנים דעשרון נתקדש ובו היה מודד לכל המנחות כדתנן פ' שתי מדות (לקמן פז.) ותנא דהכא סבר מדת יבש נתקדשה וקשיא קצת דלא מסיק האי טעמא בפ' כל שעה (פסחים דף לו.) ושמא נקט ההוא טעמא דהוי בכל המנחות כגון מנחת סולת ומחבת ומרחשת אפילו למ"ד מדת יבש לא נתקדשה:

אף

מסורת הש"ס

א) תרומות פ"ב מ"ד [ברכות לט:], ב) גם זה שם, ג) [קדושין מג:], ד) פסחים לו., ה) [יבמות מ. סוטה טו. שבועות טו:], ו) מי' הכי נמחק. נ"ק, ז) ממעשר. נ"ק, ח) אם יש עשרה לפניו נוטל. נ"ק, ט) נ"א כמעשר, י) לדיבור מחשבה. נ"ק, כ) [ועי' תוס' מג: ד"ה החיטין], ל) תיבת ומיהו נמחק וכל"ל וכתוספתא דמס' תרומות נמי מלאתי. נ"ק, מ) [ועי' תוס' חולין ז. ד"ה ודילמא], נ) דלתיתה ליתא בזריזין. נ"ק.

תורה אור השלם

1. כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיְיָ לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיְיָ: ויקרא ב יא
2. לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשָּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם: ויקרא ו י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומינה וכו' דמייתי: (ב) ד"ה תורם וכו' יאכלם מיד זהו בכל תאנים:

לעזי רש"י

טורני"ר. לעצב (את הבצק כדי לתת לו צורת פת).

רבינו גרשום

ומינה. כלומר יש בה עוד קושיא אחרת: בצר להו לתרומת מעשר. א) לישנא אחרינא כי מביא שאור ונותן לתוך הקדירה אמאי קאמר אף היא היתה חסירה או יתירה ולישקול פורתא מן הסולת שבעשרון שמונח על גבי השאור ונילושיה אבראי בכלי אחר דליחמצי' כעין האי שאור שבעשרון או עבה או רך ולעיין כמה לישפי שבעשרון או ליבצר בהאי כלי שני וליהדר ולילושיה האי שאור בחדא עם השאור שבעשרון וישתות או יוסיף מן הקמח שבעשרון לפי תוספת השאור השני או פיחותו: גזירי דילמא אתי למישקל מעלמא מן החולין לנסות כן ואחר כן יערבנו עם זה שבעשרון ב): תורמין התאנים על הגרוגרות אע"פ שהתאנים אין משתמרין כגרוגרות הואיל והן יפות ורגילין לעשותן גרוגרות תורמין: מקום שיש כהן שאוכלן מיד תורמין מן היפה אע"פ שאין מתקיים שמיד אוכלן הכהן: אלא פשיטא דליכא כהן. ואי רגיל לעשות מהן גרוגרות תורם ואי לא לא:

א) צריך לדף נג ע"ב במתני' מאי חסירה או יתירה.

ב) ע"ב.

עין משפט נר מצוה

יח א ב ג מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה א:
יט ד מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה כא:
כ ה מיי' שם הלכה יד:
כא ו מיי' שם הלכה טו:

מוסף רש"י

ובמחשבה. נותן עיניו בצד זה לשם תרומה ואוכל בצד זה ואע"פ שלא הפריש, ותרוייהו נפקי מונחשב, והאי דיליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד הוא דיליף (גיטין לא.). שאינו מפרישה מיד אלא נותן עינו ליטול תרומה בצד זו ואוכל בצד אחר (בכורות נט: בכת"י). במקום שיש כהן. ונותנו לו מיד במקום שאין כהן. צריך לישראל שיצניענו עד שימצא כהן ליתנו (ברכות לט:). ומשמרן שלא יחמיצו. כלומר דהואיל ונילושים בפושרין מהוה לשמרן שלא יחמיצו, ושימור היינו שיעסוק בבצק כל שעה כדאמרינן בפסחים (ועי' מג.). לא תאפה חמץ חלקם. אפי' חלקם לא תאפה חמץ. אפילו חלקם שירים לא תאפה חמץ, דדרשינן ליה האי חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה (סוטה טו.). לכתי סמיך חלקם ללא תאפה חמץ לומר אפילו שירי מנחה שהם חלקם של כהנים לא תאפה חמץ ומהתם נפקא (יבמות מ.).

שיטה מקובצת

א] שהן משערינן. תיבת אמרינן נמחק: ב] תורמין תאנים על הגרוגרות במקום שרגילין לכאורה מיירי כמו שפירש בקונטרס במנין דאי במדה ממעט במעשרות ולא גרוגרות על התאנים דהוי ליה ממעט וא"כ [קשה] מאי פריך ואי דליכא כהן אמאי לא כו' הא ודאי ממעט הוא וי"ל דכולהו מיירי בתרומה גדולה דחטה אחת פוטרת. תוי"ט: ג] בתרי תנאי. ולא הוי כתרי תנאי דחבית בפ' המפקיד דהתם איירי הסוגי' כתרי תנאי [ממש] ומיהו כ"ש הוא כאן דאין אנו רוצים ליישבה בחד טעמא ולומר דברייתא פליגא אהך (לישנא) [מתני'] דהתם. כ"ש דאי הוי קשה רישא לסיפא מוקמינן בתרי טעמא ולא מוקמינן בתרי תנאי. אי נמי בתרי תנאי ממש כההיא דחבית דמצי לאוקמי כולה דליכא כהן ורישא רבנן וסיפא ר' יהודה. תוי"ט: ד] ואם החמיץ את שיריה: ה] אלא אי אמרת כמות שהן. ו] שיעשו מהן גרוגרות: ז] שלא יחמיצו וקודם: ח] קמיצה משתעי. ושיריה דקתני עובר בלא תעשה מקרא אחרינא מפקינן לה בפ' החולץ [דף מ.] לא תאפה חמץ חלקם אפי' חלקם לא תאפה חמץ: וחייב אם עשאן חמץ חייב שלשה מלקיות בעד לישה ועריכה ואפיה: ט] דלא חיישי: י] למחשבה דיבור. עיין תוס' זבחים [דף ב ע"א]: יא] בתרי תנאי. פי' הקונטרס דלא אמרינן רישא וסיפא כו' ואינו נראה לר"י דאין זה בתרי תנאי דאפשר לאוקמי רישא וסיפא סבירא להו דתורמין שלא במתקיים ופליגי אהא דתנן תורם מן המתקיים אלא נראה לר"י בתרי תנאי כו' [עיין תוס' בפנים]: